

Homilia religiosa d'un humil homileta

Jesús ALTURO I PERUCHO
Paleògraf, filòleg i historiador
Catedràtic de la Universitat Autònoma de Barcelona

Abans de tot, voldria agrair ben de cor els qui han tingut l'amabilitat de fer-me coparticipant del gran honor de prendre la paraula en qualitat d'homileta religiós en la seu on, segons testimoni documentat, va escoltar-se per primera vegada una prèdica en la nostra llengua materna, l'única autènticament viva, en haver estat apresada amb la llet nodridora de la mare. Les altres que puguem enraonar són llengües adventícies; adquirides amb l'estudi, però no criades al cor. Per això l'Església, que sempre parla *ex exuberantia cordis*, des de l'exuberància del cor, s'ha manifestat tothora a favor de l'ús de les llengües pròpies i genuïnes. Perquè convé que la Bona Nova de Jesús es proclamés públicament i intel·ligible, i d'aital manera cal explicar-la sempre per mitjà de les necessàries homilies. Necessàries i obligades, car *Petrus iter pandit et plebs sidera scandit*, 'Pere obre el camí pel qual la plebs puja a les altures'.

I, si d'antuvi calgué convertir jueus i gentils, després també fou necessari que l'Església completés el seu ministeri anunciador amb la pacient i perseverant instrucció en la doctrina cristiana dels catecúmens i del poble fidel.

Però abans de començar la meua prèdica, permeteu-me de fer unes consideracions prèvies a propòsit de les homilies i, en particular, de les d'Organyà, car aquestes, a la fi, hauran de constituir el punt de partença i d'inspiració inicial de les meves paraules, com antany ho foren dels qui predicaren, d'ençà del segle XIII, en aquesta mateixa parròquia.

La predicació és un deure que Jesús imposà als apòstols (Mt. 28, 19-20): "Aneu, doncs, convertiu tots els pobles batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant, ensenyant-los a observar tot allò que us he manat. I jo estaré amb vosaltres dia rera dia fins a la fi del món".

Vet aquí que hom hagi assenyalat, amb justesa, que la predicació és un fenomen històrico-cultural tan novedós com la mateixa revelació cristiana. Però no sols calia predicar i ensenyar la santa llei cristiana en una llengua comprensible. També fou menester traduir les mateixes Sagrades Escripures, en ésser el Cristianisme una religió de vocació universal.

Com és ben sabut, els llibres de l'Antic Testament inicialment estaven escrits en hebreu i els del Nou en grec. Però, ja al segle III aC, fou convenient una versió també al grec de l'Antic Testament per permetre'n la lectura als jueus que vivien fora de Palestina i havien oblidat llur llengua d'origen. Es tracta de l'anomenada versió *Septuaginta*, que rep el nom pels suposats setanta savis que feren la traducció.

Des de començos del s. II de la nova era cristiana hom traduï també l'Antic Testament de l'hebreu al siríac, la *Peshitta* ('versió comuna'), i a la segona meitat de la mateixa centúria, Tatià l'Assiri hi traslladà igualment una sinopsi dels quatre Evangelis, la *Diatessaron* ('d'acord amb els quatre (evangelis)').

Després vingueren altres traduccions, que comportaren sovint el naixement indispensable per a alguns idiomes d'un alfabet fins aleshores inexistent o insuficient. Aquest és el cas, entre d'altres, del copte, del gòtic, de l'armeni, o del glagolític primer i del ciríl·lic després per als pobles eslaus.

I, naturalment, la Bíblia fou traduïda molt aviat al llatí. No debades, la comunitat cristiana occidental, ja des del segle II, substituï paulatinament el grec pel llatí, procés consumat al segle IV, centúria de la traducció llatina de sant Jeroni per encàrrec del papa sant Damas, que alguns han fet, sense fonament, d'origen català i nascut a Argelaguer (*O Dio, la Chiesa in mani dei catalani!*). Però ja abans del formidable sant Jeroni, 'mestre del gènere humà', segons just títol atribuït per Pròsper d'Aquitània, i que algun dia potser caldria fer patró dels geniüts i ferrenys, com ja ho és dels traductors i llibreters, corrien les versions agrupades sota la denominació genèrica de *Vetus latina*.

Per tant, l'Església, abans d'adoptar les llengües romàniques, ja tenia una llarga tradició en el camp de les traduccions bíbliques. I, òbviament, des del primer moment, els seus missioners difícilment haurien pogut transmetre els principis fonamentals de la religió cristiana sense una predicació i sense un ensenyament al poble fidel que no es fes en una llengua per ell compresa.

El mateix sant Pau, tot i remarcar que el do de profecia és superior al de llengües, afirma: "Germans meus, aspireu a profetitzar i no impediu de parlar llengües" (1C 14: 39). El primer bisbe català de qui ha pervingut almenys part de la seva obra escrita, sant Pacià de Barcelona, en els escrits del qual batega ja la nostra llengua en l'estadi més primitiu, reconeixia 120 llengües al món. Ja es veu que el bon Pacià no estava assessorat per certs falsos lingüistes que gairebé ja troben aquesta mateixa quantitat de llengües en el territori que avui és propi d'una sola i única parla, la catalana, que, naturalment, com totes, té diversos accents i petites variants dialectals que remarquen la seva riquesa i realcen la seva formosor. Però aquests suposats entesos no pretenen pas reconèixer la rica varietat de la nostra llengua unitària, sinó estrinxolar-la fins a l'extermini. Però no tinguem por. Perquè nosaltres som ben conscients que, tal com va dir sant Pacià, en un sil·logisme aristotèlic imbatible, si tot ha estat creat per Déu, també les diferents llengües són obra seva. I nosaltres sabem, pel recte magisteri del

venerabilíssim bisbe Josep Torras i Bages, que “la varietat i el contrast no el posà Déu per a discòrdia, sinó per a harmonia”.

Tot amb tot, els antics predicadors es trobaven amb fortes dificultats i havien d'improvisar solucions vàries. En disposem de diversos i clarificadors testimonis reportats per alguns textos antics. Basti recordar ara simplement l'encisador relat d'Egèria, aquella dama del segle IV, culta, valenta i piadosa, que, a final d'aquella centúria, tan important en la definició d'alguns dels dogmes essencials de la nostra fe, féu una peregrinació a Terra Santa recontada per ella amb tanta vivacitat com detall.

En la seva narració, Egèria ens explica que el bisbe de Jerusalem, que llavors ho era Ciril, emprava el grec, però a la província de Palestina d'aquells dies sols una part de la població parlava aquesta llengua i la resta feia servir el siríac. D'aquí la necessitat d'un intèrpret que anés traduint simultàniament al siríac el que el bisbe deia en grec. Però, a més, com que també assistien als actes litúrgics peregrins d'altres parles, en particular llatins, aquests necessitaven igualment l'ajuda de fidels bilingües que traduïssin almenys al llatí les paraules pronuncades en grec pel sant bisbe. Quin guirigall no deurien moure! Però, al cap i a la fi, no hem d'oblidar que homilia significa, en sentit propi, ‘reunió d'iguals’, ‘conversa familiar’.

La predicació era d'antuvi una funció exclusiva dels bisbes com a successors que són dels apòstols, superiors nats de les comunitats eclesials i guardians de la vera doctrina. Amb tot, aquesta facultat podia ésser delegada als preveres, abans que no es fes habitual entre els membres d'aquest orde. També hi ha constància, més rara i puntual, de la predicació d'algun diaca i àdhuc, en els temps més antics de l'Església, d'algun laic. Orígenes, per exemple, ja predicava essent seglar. La *Tradició apostòlica* d'Hipòlit de Roma (s. III) ho permetia en cas que manquessin preveres i la compilació canònica dita *Statuta ecclesiae antiqua* (442-506), també ho contemplava, però només si el laic rebia l'autorització de clergues presents: “*Laicus, praesentibus clericis, nisi ipsis probantibus docere non audeat*”.

Les homilies, en origen eren diferents dels sermons; el mot homilia es reservava per a referir-se a les explicacions que el predicador feia sobre un text bíblic, mentre que els sermons eren peroracions sobre altres temàtiques, com la festivitat d'un sant, la commemoració del dia de consagració de l'església o, fins i tot, el comentari suggerit per un fenomen atmosfèric, com un eclipsi, entre d'altres moltes possibilitats. Tanmateix, ambdues denominacions han esdevingut sinònimes. I, de fet, en el llenguatge corrent gairebé només ha quedat el terme sermó, mentre que homilia ha romàs com una veu de to més culte.

I, certament, una importància singular sempre l'ha tinguda la predicació quaresmal, que sol tractar sobre el dejuni, la caritat, la misericòrdia, l'almoïna, l'oració; i també podia consistir en una explicació als catecúmens del credo o del pàrenostre. Les homilies quaresmals tenen, a més, la característica de ser extraeucarístiques. I les d'Organyà són d'aquesta mena.

Les *Homilies d'Organyà* són, a més, unes prèdiques que tenen envers l'auditori la deferència de la brevetat, que és la primera regla de la retòrica (que jo ja començo a incomplir) i que sempre és l'actitud més recomanable per al predicador per tal de no posar a prova la paciència dels feligresos. Tot amb tot, pensem que sant Joan Crisòstom, apòstol de la caritat i grandíssim orador, 'el de la boca d'or', o el no menys gran sant Agustí, arribaren a pronunciar homilies de dues hores, una duració que es feia curta als oients. I no sorprèn que així fos perquè el bisbe d'Hipona era capaç de plasmar pensaments tan alts, bells i fecunds com aquest: "Déu no és solament el creador, sinó la pàtria de l'ànima"! Sublim.

Però ja veieu que estem parlant dels cims de l'oratoría sagrada en llengua grega i llatina.

Les primeres homilies conegudes en romanç remunten al segle XII. Tanmateix, no és imaginable de pensar que, si com tinc jo per cert, l'origen de les llengües romàniques és molt abans del que hom creu majoritàriament en l'actualitat i que, pel cap baix, si més no en les seves formes més protoromàniques, reculen a final del segle IV, la predicació i la catequització no és fes en aquestes llengües nascudes del llatí parlat i fruit d'una variada barreja de la influència d'altres llengües i dialectes de substrat, adstrat i superestrat, la tríada capitolina de la lingüística propiciadora de la majoria de les innovacions en les llengües. Que la primera prescripció oficial de sermonar en la llengua del poble sigui del concili de Tours celebrat el 813, sols vol dir que la parla popular ja era del tot diferent al llatí abans d'aquell any. Perquè les sancions legislatives sempre van a remolc i molt per endarrera dels canvis socials.

I per què les primeres homilies en català apareixen en uns humils quaderns, resta minúscula de la biblioteca d'una canònica regular integrada per un petit nombre de canonges, però tots ells de notable cultura? Perquè els canonges regulars de sant Agustí desenvolupaven tasques pròpies de la pastoral parroquial. I, entre les seves funcions, hi havia, naturalment, la predicació als feligresos laics.

Qüestió més complexa és la de determinar on i per qui es va fer la traducció al català d'aquestes homilies. La traducció es realitzà a Organyà mateix per part d'un o de diversos membres de la comunitat de Santa Maria? Els arguments a favor i en contra d'aquesta hipòtesi, en l'estat actual de les recerques, no són determinants. Distinta és la problemàtica

del lloc de la còpia, per a la qual una resposta a favor de Santa Maria d'Organyà té moltes més possibilitats. Més tenint, des d'ara, el paral·lel de la còpia del *Llibre dels jutges* feta amb força probabilitat pel canonge i capellà de Santa Maria d'Organyà Traver Radolf. D'altra banda, malgrat l'escassetat de dialectalismes identificables, els identificats apunten al dialecte nordoccidental. Aquesta constatació, però, té més valor per determinar l'origen de la còpia que no pas de la traducció. Perquè, com he procurat demostrar manta vegada, els copistes antics no sempre eren respectuosos amb la forma genuïna de l'exemplar model que seguien. Es mantenien fidels al contingut, però no necessàriament a la forma. I, per això, no podem estar segurs que l'ortografia i fonètica de l'única còpia conservada corresponguin al dialecte de l'autor o dels autors de la traducció. I parlo de la possibilitat d'autors perquè també en el cas de les homilies es podria pensar en una traducció col·legiada i plural.

Darrerament, sembla que hom discuteix la hipòtesi tradicional que considera que les nostres homilies són una traducció al català a partir d'un homiliari escrit en provençal, a la qual llengua s'hauria traduït de primer en base d'una versió original en llatí. No puc entrar ara a fons en aquesta discussió. Però, per part meua, no veig absolutament cap argument determinant que faci pensar en una traducció directa del llatí; més aviat el contrari.

Sigui com sigui, el petit homiliari d'Organyà, tal com fa anys vaig advertir, no és en sentit estricte un còdex, sinó un simple quadern sense coberta, i fou copiat en una escriptura de caràcter més pràctic i utilitari que no pas formal i primmirat, car no estava destinat a ésser repetit al peu de la lletra davant una comunitat de feligresos, ni a ésser llegit com a lectura del culte diví per part de la comunitat conventual. I és que la recopilació d'homilies en col·leccions tenia la finalitat de fornir models i exemples de predicació a altres predicadors. Però, en la mesura que eren comentaris bíblics, també s'aprofitaven com a lectures en l'ofici de matines o fins i tot, fora del culte, en les lectures del refector. I quina devia ésser la finalitat de les *Homilies d'Organyà*?

Aquestes homilies eren, al meu albir, només una guia, una orientació, un punt d'inspiració per a preparar-ne de noves en romanç. El model que representaven, naturalment, es podia seguir amb major o menor fidelitat segons els moments i les circumstàncies, però constituïen bàsicament un ajut per a predicadors de poc ofici o, millor, en procés de formació. Car, certament, no descarto, ans tot el contrari, que aquestes homilies catalanes fossin destinades a un ús primordialment escolar.

D'altra banda, l'origen del model, de la traducció del llatí al provençal, hem de situar-lo amb tota probabilitat en la canònica mare d'Avinyó. En canvi, la traducció del provençal al català es podia haver fet a Tortosa ja en temps potser del bisbe Jofre, antic abat de Sant

Ruf d'Avinyó. Però, com he dit, tot sembla apuntar que la còpia d'aquesta traducció es realitzà a Organyà mateix. Només si les característiques fonètiques que deixa entreveure aquest text hom poguessin atribuir fefaentment no sols al copista sinó també al traductor, aquesta tasca de major relleu cultural que no pas la simple còpia, seria un altre dels nous mèrits que Santa Maria d'Organyà hauria acumulat com a centre difusor de la nostra llengua i primitiva literatura. Però cal ser cautes, perquè, tal com acabo d'advertir, la llengua de l'original no sempre era respectada pels copistes, els quals es deixaven portar per les seves pròpies peculiaritats dialectals.

Les nostres homilies també presenten la particularitat que s'adrecen als 'germans', però alhora als 'senyors'. Aquesta és una qüestió més important del que no sembla. Però s'ha discutit molt poc sobre ella. Ja fa anys jo mateix havia pensat que l'emprament d'aquest apel·latiu de 'senyors' amb preferència al de 'germans', podia venir motivat per la presència entre els oients dels senyors de Caboet. Actualment, però, atès que no veig aquesta projecció pública en les nostres homilies, més aviat penso que, en aquest tractament, s'hi recull una fórmula de respecte màxim i alhora una mostra d'humilitat sincera per part del sermonador envers els feligresos als quals s'adreçava. I és que, independentment de quina fos llur condició social, reunits al temple, casa pairal de tots els cristians, tots, àdhuc els més humils, eren tractats com a senyors, al servei dels quals estaven els concanonges, titolats germans. Caldrà analitzar si no era aquesta una habitud pròpia dels canonges agustinians, car àdhuc l'he trobada en les recerques que faig en la bona companyia de la meva esposa, Tània Alaix, en un diploma de naturalesa jurídica produït en una altra canònica regular, la primitiva de Solsona, que comença justament així: *Audite, fratres dilectissimi, seniores et domini*. A més, cal suposar que els fills espirituals del sant bisbe d'Hipona prou devien saber que, d'antuvi, *ecclesia* significava 'assemblea de ciutadans'.

Però anem ja a l'homilia d'avui. El punt de partida de la meva prèdica vol ser un fragment de l'evangeli de sant Mateu, que manca en l'homiliari conservat a Organyà, però que vull creure que devia ser-hi en alguna versió de l'original més completa, per bé que no ens hagi pervingut. L'evangeli escollit és el de Mat. 5,1-12, el *Sermó de la muntanya*, que té un paral·lel en Lluç 6, 17-23, el *Sermó de la plana*. Aquestes dues versions són molt interessants àdhuc des del punt de vista de l'ecdotica o crítica textual. Però no és pas ara el moment d'entretenir-nos en disquisicions tècniques. Interessa més de ressaltar que l'evangeli de Mateu es llegeix en la festa de Tots Sants, perquè en ell Jesús ens dona la pauta per a esdevenir sants. Diu l'evangelista Mateu:

“En veure les multituds, Jesús pujà a la muntanya. S'assegué, i se li acostaren els deixebles. I, prenent la paraula, els ensenyava així:

Feliços els pobres en l'esperit, perquè d'ells és el Regne del cel.

Feliços els humils, perquè posseiran la terra.

Feliços els qui ploren, perquè seran consolats.

Feliços els qui tenen fam i set de ser justos, perquè seran saciats.

Feliços els compassius, perquè seran compadits.

Feliços els nets de cor, perquè veuran Déu.

Feliços els pacificadors, perquè seran anomenats fills de Déu.

Feliços els perseguits per causa de la justícia, perquè d'ells és el Regne del cel.

Feliços vosaltres quan us insultaran i us perseguiran i diran falsament tota mena de mal contra vosaltres, per causa meva; alegreu-vos i celebren-ho, perquè la vostra recompensa és gran en el cel; que així és com van perseguir els profetes que us han precedit”.

Senyors, el sermó que acabem d'escoltar és el més llarg pronunciat per Jesús: el de les benaurances. I si el nostre Mestre li dedicà més temps, és perquè devia considerar molt important el seu contingut. I així és, perquè, de fet, Jesús ens ofereix aquí una autèntica norma de vida, un programa de virtuts a practicar, una guia per a la santedat i, amb ella, una cuirassa ferma, sòlida, infrangible per fer front a tota mena de contrarietats i infortunis. I ens presenta l'únic camí per a arribar-hi : complir la voluntat de Déu, que en això consisteix la veritable justícia.

Fixem-nos que Jesús concedeix una gran importància a la humilitat, però a la humilitat en grau extrem, equiparable a la pobresa. El nostre esperit ha d'ésser més que senzill, pobre! Sols així podrem millorar nosaltres i suportar els defectes dels nostres germans sense escandalitzar-nos de llurs febleses. Són dits benaurats també els qui ploren, però sobretot els qui ploren per les faltes pròpies i les alienes, i els qui ploren i senten com a propi el sofriment dels altres germans. Són benaurats els qui fan obres de misericòrdia, que, en paraules del nostre estimat Papa, “és la plenitud de la justícia i la manifestació més lluminosa de la veritat de Déu”. Són benaurades les persones decents i netes de cor, perquè en la seva vida es guien per intencions rectes. I són benaurats els qui sembren la pau, i els perseguits per defensar la justícia divina i per seguir les ensenyances del Mestre perfecte.

Qui sigui capaç d'atènyer aquestes virtuts, superarà qualsevol contrarietat. Fins i tot la maledicència, la pitjor de les persecucions, en la versió del *Sermó de la plana* que ens ofereix

sant Lluç (Lc 6: 20-23), on Jesús ens mana, a més, d'estimar els enemics, fer bé als qui ens odien i beneir els qui ens maleeixen.

Jesús, doncs, ens ensenya, en aquest bellíssim sermó, a ser bones persones. Perquè en això rau, segons que crec, l'essència de la santedat. I ens diu que per ser sant només hi ha un camí: la subjecció al voler de Déu. Però diria que Jesús no ens demana obres excepcionals i grandioses; les aparentment minúscules ja són ben profitoses. El mar és enorme per la suma de petites gotes d'aigua. I simplement regalar un somriure ja fa un bé excepcional. Que n'és de dolç i d'acollidor un simple somriure! Sí, la revolució de l'amor comença amb un somriure, com ens diu una santa dels nostres dies, Teresa de Calcuta. Una santa extraordinària que ens anima a viure senzillament perquè així altres simplement puguin viure. Una santa extraordinària que interpel·la la nostra consciència recordant-nos que la pobresa no l'ha feta Déu, sinó que la fem nosaltres quan no compartim el que tenim; ni tan sols el que ens sobra. Una santa extraordinària que sols agafant de la mà les persones més miserioses i desvalgudes d'aquesta terra tant d'amor autèntic ha repartit i continua repartint amb les seves filles, les missioneres de la caritat! Al capdavant, com diuen uns versos de l'ínclit Josep Vallverdú, patriarca august de les nostres actuals Lletres, tots només desitgem de tenir algú a la vora quan ens sotgi el plor. Només això.

He esmentat suara el bondadós bisbe Torras i Bages, que ens deixà també un exemple de vida a seguir i unes ensenyances d'inspiració verament angelical. Cap dels seus escrits no pot rebre un qualificatiu inferior a superb. La seva darrera pastoral, emocionant i allçonadora com cap, *La ciència del patir*, publicada el 27 de gener de 1916, en la festa precisament de Sant Joan Crisòstom, pocs dies abans de morir el 7 de febrer, té ben present el *Sermó de la muntanya* i, en el fons, n'és una glossa. El bon bisbe de Vic ens recorda que la vida sobre la terra és un combat i que “en les tempestats del món, si no volem sofrir naufragi, és necessari que estiguem alerta, amb la vista fixa en Jesús, nostre diví exemplar”. I ens arriba a dir que tots “hem de donar gràcies a Déu de que en els camins de la vida hi haguem trobat sofriments i humiliacions que ens han conduit al regne de la Veritat”. Perquè “el sofriment ha fet més savis que no pas la filosofia”. Car les calamitats s'han de pendre “com un instrument de perfecció espiritual, de purificació de la vida i amb fortalesa d'esperit”. Però l'eminent bisbe també savia, com sant Felip Neri, que “el cel no s'havia fet pels mandrosos”, i que, per a arribar a la salvació eterna, ens hem de sotmetre a les “contrarietats, suportant-les amb dignitat i suavitat cristianes, veient en tot la mà de Déu que ens condueix pels camins que més ens convenen”. I és que el bé que resulta de les desgràcies i el dolor costa d'entendre sense les explicacions que Jesús ens fa de les benaventurances.

La llei màxima del cristianisme és l'amor. I diria que, segurament, l'amor que més s'atansa a l'ensenyat pel Diví Mestre, el més després de tots i més íntegre, és el de les mares i dels pares i el de les padrines i dels padrins, per a qui llurs fills i néts sempre són vistos benèvolament i dolça, ornats de tota perfecció i de les més nobles qualitats. I està bé que així sigui, i tant de bo que tots ens miréssim amb els mateixos ulls. Car, si aquesta mena de judici pairal s'allunya sovint de la rectitud objectiva i justa, s'atansa al que vol el nostre Pare celestial, perquè el veritable amor, en paraules del gegantí Joan Crisòstom, ha de ser universal, indistint i cec. Sí, l'amor ha de ser cec. Cec i, si hem de creure al P. J. Francis Tucker, confessor del príncep Rainier III de Mònaco, cec i sord. Segur que més d'un atent lector o lectora de les revistes de tafaneria, saben que el dia en què Rainier li comentà, feliç i cofoi, la naturalitat i elegància amb què parlava francès la nova princesa arribada de Hollywood, Grace Kelly, el P. Francis exclamà: 'Ara resulta que l'amor no sols és cec, sinó també sord'!

I si trec aquí a col·lació les revistes anomenades de crònica social, és perquè així com la cançó canta en cada bri de cosa, també el bon exemple salta en el lloc més impensat. A més, m'emparo en el costum no rar d'alguns cèlebres predicadors de l'edat mitjana, com el de l'abat cistercenc Gerard, reportat per Cesari de Heisterbach, el qual per evitar que els seus monjos s'adormessin mentre els adreçava la paraula, introduí, de manera sobtada i a altes veus, una referència al nom d'Artur, el llegendari rei de Bretanya, enmig d'un seu sermó. D'altra banda, no crec que sigui motiu de regany el fet de ficar el nas en aquesta premsa amb més color que lletra, si es fulleja en les llargues, somortes i tremoloses hores d'espera a la consulta del dentista, també conegut amb l'apel·latiu esgarrifós, però exacte, d'arrencaqueixals.

Aquesta anècdota ens permet de deduir també una lliçó: "*Amor donatio totalis est, sine causa causarum*", 'l'amor és una donació total i gratuïta, sense que calgui cap raó'. I és que l'amor fratern sempre ha de ser immotivat, generós, dolç. D'una benevolència màxima, desproporcionada, desfermada fins a l'exageració. I, certament, aquest amor ha de ser cec a les imperfeccions alienes i sord a qualsevol maldiença o desaprovació que posi en relleu algun defecte d'altri. Perquè no ens pertoca mai a nosaltres de jutjar i perquè l'amor no ha d'estar subjecte ni tan sols a la vara de la justícia. L'amor és molt superior a la raó i a la veritat. Res no hi ha per damunt d'ell: 'Estima i fes el que vulguis', deia sant Agustí, la regla del qual havien pres per model els nostres canonges de Santa Maria d'Organyà. *Amor debet esse uis obligatoria quae familiam coniungat ac foueat*, 'L'amor ha d'ésser la força essencial, imprescindible, obligatòria, que uneixi la família i la protegeixi'. I recordem que tots som família, perquè tots som germans. Ningú, doncs, no pot quedar exclòs de l'emparança del nostre amor. Déu no

vol ser lloat de boca enfora; vol que les paraules esdevinguin obres. Així ensenyà sempre Jesús: *uerbo et exemplo*.

I a propòsit d'aquesta darrera reflexió, atès que som a Organyà, bressol dels llibres més antics escrits en la nostra llengua, tal vegada no serà fora de lloc afegir també que els seguidors de Crist hem d'estimar, en Ell, totes les persones i tota la terra, però també la nostra terra i la nostra gent. Perquè, com va dir un altre excels escriptor (i justament per això força oblidat), Joaquim Ruyra: "la pàtria és obra viva de Déu i nosaltres som dins ella". La llengua és també un bé donat per Déu, com ens recordava ja sant Pacià. D'aquí que l'Església hagi considerat sempre no sols necessari, sinó també just que la Paraula de Déu es proclamés i s'expliqués en la parla familiar, domèstica i pròpia de la terra, tal com hem vist.

A més, estimats germans i senyors meus, si sempre és la mare la que amb l'al·letament des de les primeres hores de vida transmet la llengua als fills, així ho hagué de fer també, sens dubte, la Verge Maria amb Jesús Infant. Ens ho diu ben clarament l'eximí Carles Riba, veu poètica impregnada de ver cristianisme: la Mare de Déu "ensenyà llengua de poble al Verb diví". No en tenim cap testimoni d'aquesta relíquia oral, que es deu conservar entre els més preuats tresors del Cel. Però la poesia popular dels temps en què encara s'expressava en llatí, ens n'ha transmès una bellíssima cançó de bressol que la tradició atribueix a la mateixa Mare de Jesús. Permeteu-me que us recordi aquesta meravella, que diu en la primera estrofa:

*Dormi, fili, dormi! Mater
cantat unigenito.
Dormi, puer, dormi! Pater
nato clamat paruulo.
Millies tibi laudes canimus.
Mille, mille, millies.*

'Dorm, fill, dorm. La mare
canta al seu unigènit.
Dorm, vailet, dorm. El pare
aclama el seu petitó nascut.
Milers de lloances et cantem.
Mil, mil, milers?'

I acaba la cançó amb aquests altres versos:

*Si uis musicam, pastores
conuocabo protinus.
Illis nulli sunt priores;
nemo canit castius.*

*Millies tibi laudes canimus.
Mille, mille, millies.*

‘Si vols música, els pastors
avisaré tot seguit.
A ells ningú no avantatja;
ningú no canta més virtuosament.
Milers de lloances et cantem.
Mil, mil, milers.’

Vet aquí, diria jo, per què els pastors d’arreu i els de les nostres contrades, singularment, són tots preexcel·lents i llorejats poetes. Perquè els pastors, sempre lleials a la llengua del terror, foren els més matiners a acompanyar la Mare de Déu en els primers cants que escoltaren les tendres orelles de Déu encarnat!

Madona Santa Maria “ensenyà llengua de poble al Verb diví”. Per això, també nosaltres, seguidors del missatge que difonen les *Homilies d’Organyà*, hem de seguir fidels aquest exemple donat per Nostra Senyora i no hem de cedir ni renunciar a la nostra llengua, que és la nostra ànima comuna i tangible.

Sed iam satis dixi, carissimi fratres. Ja he parlat prou, estimadíssims germans. Deixem-ho aquí perquè només els sermons curts mouen el cor, mentre que els llargs mouen cap a la fugida.

Senyors benamats, frares caríssims, que les vostres oïdes educades i il·lustres sàpiguen disculpar les paraules matusseres i poc ensenyades d’aquest predicador debutant i inexpert, i que la nostra amada parròquia de Santa Maria d’Organyà i la nostra venerable i estimada església principal de Santa Maria de la Seu d’Urgell, que guien les passes dels feligresos de les nostres alteroses terres pirinenques, assaonades d’antic per la doctrina ferma i fiable de sant Just i de sant Ermegod, de san Ot i de tots els sants anònims, ens obrin el camí en el compliment de les ensenyances del Bon Pastor, que ens han de permetre pujar al Cel que ens espera amb les portes ben obertes, on podrem gaudir de la visió eterna de Déu, reservada als benaurats nets de cor. Llavors, finalment, els nostres dies seran tots hermosos dies de Cel. Així sigui.

*Fira del Llibre del Pirineu 2023
Organyà, 2 de setembre de 2023*